

BOSHLANG'ICH TA'LIM TABIIY FANLARINI O'QITISHDA METODLARDAN FOYDALANISH

Raxmonova Maftuna Ravshan qizi

Shahrisabz davlat pedagogika instituti

Pedagogika fakulteti Boshlang'ich yo'nalishi talabasi.

Ilmiy rahbar. **Alimardonova Mo'tabar Xolmo'minovna.**

Annotatsiya

Mazkur maqolada boshlang'ich ta'lim bosqichida tabiiy fanlarni o'qitishda qo'llaniladigan metodlarning turlari, ularning samaradorligi va zamonaviy yondashuvlar asosida qo'llanishi yoritilgan. O'quvchilarda tabiatga bo'lgan qiziqish va ilmiy dunyoqarashni shakllantirishda o'qitish metodlarining o'rni va ahamiyati tahlil qilingan. Amaliy misollar orqali metodlarning dars jarayonidagi qo'llanish mexanizmi ko'rsatib berilgan.

Kaliit so'zlar. Boshlang'ich ta'lim, tabiiy fanlar, o'qitish metodlari, interaktiv metod, zamonaviy, ta'lim, texnologiyalari, dars, samaradorligi,

KIRISH

Boshlang'ich ta'lim bosqichida tabiiy fanlarni o'qitish o'quvchilarning ilmiy dunyoqarashini shakllantirish, atrof-muhitni tushunish va o'z fikrini erkin ifoda etish qobiliyatini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Tabiiy fanlar o'quvchilarga tabiatdagi hodisalar va jarayonlarni tushunishga yordam berib, ularni qiziqarli va amaliy bilimlar bilan ta'minlaydi. Bugungi kunda, ta'lim metodlarining tez

rivojlanishi, pedagogik yondashuvlarning innovatsion shakllari va ta'lim texnologiyalarining joriy etilishi boshlang'ich ta'limda tabiiy fanlarni o'qitishda yangi imkoniyatlar yaratmoqda.

Bu maqolada, tabiiy fanlarni o'qitishda foydalaniladigan metodlar va ularning samaradorligi tahlil qilinadi. Shuningdek, interfaol dars usullari, zamonaviy pedagogik texnologiyalar va metodlarning dars jarayonida qanday qo'llanilishi haqida misollar keltiriladi.

TABIIY FANLAR O'QITISHDA METODLARNING TARIXIY RIVOJLANISHI

Boshlang'ich ta'limda tabiiy fanlarni o'qitish metodlarining rivojlanishi o'qitishning umumiy pedagogik prinsiplari va ilmiy tafakkur bilan bevosita bog'liqdir. Ilk bosqichda tabiiy fanlar o'qitilishida didaktik metodlar asosan nazariy va amaliy jihatlarni ajratib ko'rsatmagan, o'quvchi faqatgina o'qituvchidan olgan ma'lumotlarni yodlashga asoslangan edi. Ammo, XX asrning ikkinchi yarmidan boshlab, pedagogika sohasidagi yangiliklar, o'quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantirishga qaratilgan metodlarni joriy etishga undadi.

Endilikda, tabiiy fanlar o'qitishda metodlarning rivojlanishi o'quvchilarda ilmiy tafakkur, mantiqiy fikrlash, tahliliy va sintez ko'nikmalarini rivojlantirishga yo'naltirilgan. Bu metodlar, o'quvchilarning tabiatni yanada chuqurroq tushunishlari uchun muhim asos bo'lib xizmat qiladi.

TABIIY FANLAR O'QITISHDA ZAMONAVIY PEDAGOGIK YONDASHUVLAR

Zamonaviy pedagogik yondashuvlar o'quvchilarning faolligini oshirish, mustaqil fikrlash va tanqidiy tahlil qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan. Interaktiv o'qitish metodlari, o'quvchilarga bilimlarni nafaqat qabul qilish, balki amaliyotda qo'llash imkonini beradi. Bu metodlar orasida:

- **Kuzatish metodi:** O'quvchilarga tabiat hodisalarini to'g'ridan-to'g'ri kuzatish va o'rganish imkonini yaratadi. Masalan, o'simliklarning o'sish jarayonini kuzatish yoki ekosistema o'zgarishlarini tahlil qilish.
- **Tajriba metodi:** O'quvchilarga ilmiy eksperimentlar o'tkazish orqali o'rgatish. Misol tariqasida, o'simliklar va hayvonlar bilan bog'liq tajribalar o'tkazish mumkin.
- **Suhbat metodi:** Dars davomida o'quvchilarni faol ravishda muloqotga jalb qilish, savollar berish, fikr almashish. Bu metod o'quvchilarda ilg'or tafakkur va ijodkorlikni rivojlantiradi.
- **Interfaol o'yinlar:** Dars jarayonini qiziqarli va samarali qilish uchun o'quvchilarga rol o'yinlar yoki simulyatsiyalar o'tkazish, masalan, tabiat hodisalari bilan bog'liq didaktik o'yinlar o'tkazish.

Zamonaviy pedagogik yondashuvlar o'quvchilarga o'z bilimlarini ko'proq amaliyotga aylantirishga yordam beradi, shuningdek, o'quv jarayonining samaradorligini oshiradi.

TABIIY FANLAR O'QITISHDA INTERAKTIV METODLAR

Interaktiv metodlar tabiiy fanlarni o'qitishda o'quvchilarni faollashtirish, o'quvchilarning o'z fikrini ifoda etishini rag'batlantirish va ularning qiziqishini oshirishga yordam beradi. Shu maqsadda foydalanish mumkin bo'lgan ba'zi metodlar:

- **“Aqliy hujum” metodi:** Bu metod o‘quvchilarga muammo yoki mavzu haqida turli xil g‘oyalarni ilgari surish imkoniyatini yaratadi. Bu metod o‘quvchilarda ixtisoslashgan bilimlarni o‘zlashtirishda yordam beradi.

- **“Klaster” metodi:** Bu metod orqali o‘quvchilar asosiy tushunchalar atrofida g‘oyalarni birlashtiradilar va mavzuni chuqurroq o‘rganadilar.

- **“INSERT” metodi:** Bu metod matn bilan ishlashda o‘quvchilarga qiziqarli yoki tushunish kerak bo‘lgan nuqtalarni belgilash imkonini beradi, bu esa matnni yaxshiroq anglashga yordam beradi.

Bunday metodlar o‘quvchilarda mantiqiy fikrlashni rivojlantirish, ma’lumotlarni tahlil qilish va mustaqil fikr yuritishni shakllantirishga yordam beradi.

AMALIY MISOLLAR

Darslar davomida metodlarning samarali qo‘llanilishi uchun amaliy misollar keltirish muhimdir. Masalan, “Suvning holatlari” mavzusini o‘rganishda o‘quvchilarga suvni muzlatish, qaynash va bug‘lash jarayonlarini ko‘rsatish orqali tajriba o‘tkazish mumkin. Bu amaliyot o‘quvchilarda suvning fizikaviy xususiyatlarini o‘zlashtirishga yordam beradi.

Shuningdek, o‘simliklarning o‘sish jarayonini kuzatishda o‘quvchilar o‘zlari o‘simliklarni ekish va ularning o‘sishini kuzatib, tabiatning qanday ishlashini amalda o‘rganadilar.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tabiiy fanlarni o‘qitishda metodlarning samarali qo‘llanilishi o‘quvchilarning tabiatga bo‘lgan qiziqishini oshiradi, ilmiy dunyoqarashini shakllantiradi. Metodlar

o'quvchilarga faqat bilim beribgina qolmay, balki ularni o'rganish jarayoniga faol jalb etadi.

Takliflar:

1. Darslarda interfaol metodlar va tajribalar orqali o'quvchilarni faol ishtirok etishga undash.
2. O'qituvchilar uchun zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash bo'yicha treninglar tashkil etish.
3. O'quvchilarga mustaqil tadqiqotlar o'tkazish imkonini beruvchi metodlarni joriy etish.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. To'raqulov S. "Pedagogik texnologiyalar". Toshkent, 2020.
2. Qodirova M. "Boshlang'ich ta'lim metodikasi". Toshkent, 2019.
3. Karimov N. "Tabiiy fanlarni o'qitish metodikasi". Samarqand, 2021.
4. Zamonaviy pedagogika jurnallari (2020–2024 yillar).